

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός γνωμοδότησης 62 /2020

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Β' Τμήμα)**

Συνεδρίαση της 2ας Ιουνίου 2020

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Στέφανος Δέτσης, Αντιπρόεδρος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Μέλη : Θεόδωρος Ψυχογιός, Δημήτριος Χανής, Κωνσταντίνος Κατσούλας , Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Χριστίνα Διβάνη, Πέτρος Κωνσταντινόπουλος, Διονύσιος Χειμώνας και Παναγιώτα –Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Χριστίνα Διβάνη, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός εγγράφου ερωτήματος Το υπ' αριθμ. πρωτ. (0)4287/ 25-2-2020 έγγραφο της Δ/σης Χρηματικών (Δ8) Απαλλοτριώσεων Τμήμα Γ' του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, που υπογράφεται από τον Πρόεδρο του Δ.Σ. του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

Περίληψη: Όταν μεταξύ του δικαιούχου της απαλλοτριώσεως και του πληρεξουσίου του Δικηγόρου έχει υπογραφεί εργολαβικό δίκη, στο οποίο συμφωνείται αμοιβή του Δικηγόρου σε ποσοστό % επί της αποζημίωσης που θα καθορισθεί από το Δικαστήριο

ή εξωδίκως, πλέον της δικαστικής δαπάνης και τυχόν τόκων, εάν θα πρέπει να παρακρατείται από τους δικαιούχους και να αποδίδεται στους δικηγόρους ολόκληρο το συμφωνηθέν στο εργολαβικό ποσοστό δικηγορικής αμοιβής ή να καταβάλλεται αυτό μειωμένο κατά την καθορισθείσα από το Δικαστήριο και παρακατατεθείσα από τον υπέρ ού η απαλλοτρίωση Δικηγορική αμοιβή (δικαστική δαπάνη)

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β΄) γνωμοδότησε ομοφώνως ως εξής:

Ιστορικό

1. Από τα έγγραφα της ερωτώσης υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτουν τα κάτωθι:

Κατά την απόδοση αποζημίωσης από απαλλοτρίωση κατατίθενται από τους Δικηγορικούς Συλλόγους ή δικηγόρους οι παρακάτω μορφές εργολαβικών- συμβάσεων εκχώρησης δικηγορικών αμοιβών, προκειμένου να γίνει παρακράτηση του αντίστοιχου ποσοστού από την αποζημίωση των δικαιούχων - εκχωρητών:

- Α) "... ως αμοιβή του πληρεξουσίου δικηγόρου συνεφωνήθη ποσοστό ...% επί της επιδικασθησομένης αποζημίωσης, πλέον της αμοιβής που βαρύνει το Δημόσιο..."

- Β) "... συμφωνείται αμοιβή ...% επί της επιδικασθησομένης αποζημίωσης ή ...% επί του ποσού που θα καθορισθεί από το Δικαστήριο ή εξωδίκως πλέον της δικαστικής δαπάνης και τυχόν τόκων "

Σύμφωνα με τα αρ. πρωτ. 310/2003 και 1862, 1778, 1644/2003 γνωμοδοτικά έγγραφα επί ερωτημάτων της Δ/σης Απαλλοτριώσεων και με βάση την αρ. 1845/2003 σχετική γνωμοδότηση του Γραφείου Ν.Σ.Κ. του Ταμείου, η οποία έγινε δεκτή από τον Πρόεδρο του Δ.Σ., η Διεύθυνση Απαλλοτριώσεων ανά περίπτωση αποδίδει ως εξής:

Α) στην πρώτη περίπτωση αποδίδει το ποσοστό που ορίζει το εργολαβικό πλέον αυτού που καταθέτει το Δημόσιο.

Β) στην δεύτερη περίπτωση εφαρμόζει τον συμφηφισμό μεταξύ του ποσοστού που ορίζει το εργολαβικό και αυτού που κατατίθεται από το Δημόσιο

Η υπηρεσία προβληματίστηκε για την ορθότητα της πρακτικής της μετά την έκδοση της υπ. αρ. 453/2017 απόφασης Εφετείου Λάρισας και της υπ' αριθμ. 938/2019 απόφασης του Αρείου Πάγου που δέχτηκαν στην κριθείσα περίπτωση του ενάγοντος Δικηγορικού Συλλόγου Καρδίτσας, ότι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων έπρεπε να αποδώσει τη συμφωνηθείσα σε εργολαβικό δίκης (τύπου Β') δικηγορική αμοιβή ποσοστού 10% επί της επιδικασθείσας αποζημίωσης, πλέον του ποσού της δικαστικής δαπάνης που καθορίστηκε από το Δικαστήριο σε ποσοστό 3% επί της αποζημίωσης και παρακατατέθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο ως φορέα κήρυξης της απαλλοτρίωσης.

Κατόπιν τούτου υποβλήθηκε το εν θέματι ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στο άρθρο 17 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται:

« 1. ...2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωσης, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο....»

3. Στα άρθρα 13 και 18 ν.2882/2001 «Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων» (Α'17) ορίζεται:

«Άρθρο 13

1. Η αποζημίωση πρέπει να είναι πλήρης ... 2. 3. Ο καθ' ου η απαλλοτρίωση δεν υπόκειται σε κανένα φόρο, κράτηση ή τέλος για την αποζημίωση που εισπράττει....

Άρθρο 18 (όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 130 παρ.1 Ν.4070/2012 και ισχύει και στις εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού απαλλοτριώσεις)

παρ.1...2...3...4. Η δικαστική δαπάνη, μαζί με τη νόμιμη, κατά την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 92 του Κώδικα Δικηγόρων, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 6 του άρθρου 5 του ν. 3919/2011 (Α'32), αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων, βαρύνει τον υπόχρεο

προς αποζημίωση, επιδικάζεται από το Δικαστήριο με την ίδια απόφαση, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από το νόμο αυτόν και παρακατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.Δ.) υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.

Προκειμένου περί απαλλοτριώσεων δεν εφαρμόζεται το άρθρο 22 του ν. 3693/1957.”

4. Στο άρθρο 189 Κ.Πολ.Δικ. ορίζεται:

Άρθρο 189.-

Αποδίδονται μόνο τα Δικαστικά και εξώδικα έξοδα που ήταν απαραίτητα για την διεξαγωγή και υπεράσπιση της δίκης και ιδίως: α) ...β) ...γ) η αμοιβή των δικηγόρων ή άλλων δικαστικών πληρεξουσίων ...

5. Στα άρθρα 60, 63 του ν.4194 /2013 (Α΄ 208) «Κώδικας Δικηγόρων» ορίζεται:

«Άρθρο 60 (Εργολαβικό δίκης)

1. Επιτρέπεται η κατάρτιση έγγραφης συμφωνίας, η οποία εξαρτά την αμοιβή ή το είδος αυτής από την έκβαση της δίκης ή του αποτελέσματος της εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αίρεση, όπως επίσης και συμφωνία, με την οποία εκχωρείται ή μεταβιβάζεται μέρος του αντικειμένου της δίκης ή της εργασίας, ως αμοιβή (εργολαβικό δίκης). Αυτή η συμφωνία δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% του αντικειμένου της δίκης. Σε περίπτωση που συμπράττουν πέραν του ενός δικηγόροι, το ως άνω ποσοστό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30%. Σε συμφωνία, που εξαρτά την αμοιβή από το αποτέλεσμα της δίκης, η αμοιβή εισπράττεται είτε από το ίδιο το προϊόν της δίκης είτε από την υπόλοιπη περιουσία του εντολέα. Ο πληρεξούσιος δικηγόρος έχει προνόμιο μόνο στο προϊόν της δίκης. Δεν επιτρέπεται, με ποινή ακυρότητας, κάθε εκχώρηση του προϊόντος της δίκης ή οποιαδήποτε άλλη μεταβίβαση του εν ζωή ή με αίτια το θάνατο ή με κατάσχεση, μέχρι το ποσό ή την αξία που δικαιούται ο δικηγόρος.

2. Η συμφωνία βάσει της οποίας εξαρτάται η αμοιβή του δικηγόρου από την έκβαση της δίκης και η οποία αναφέρεται σε υποθέσεις από ζημίες αυτοκινήτων, απαλλοτριώσειςσε όποια δικαιοδοσία κι αν υπάγονται καταρτίζεται εγγράφως και γνωστοποιείται στο Δικηγορικό Σύλλογο, του οποίου είναι μέλος ο δικηγόρος, οποτεδήποτε και σε κάθε περίπτωση πριν από την άσκηση ή ικανοποίηση της οποιασδήποτε αξίωσης του δικηγόρου κατά του εντολέα.

3. Η αναγγελία της εκχώρησης του τμήματος της απαίτησης για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται με κοινοποίηση του σχετικού συμφωνητικού στον οφειλέτη, οποτεδήποτε πριν από την πληρωμή της απαίτησης. Όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, η αναγγελία γίνεται με υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου, χωρίς να τηρούνται οι διατυπώσεις του άρθρου 95 του ν. 2362/1995 (Α' 247), ως ισχύει. Για τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και ασφαλιστικούς οργανισμούς το πιο πάνω έγγραφο γνωστοποιείται στον νόμιμο εκπρόσωπο τους και στην αρμόδια για την πληρωμή της δαπάνης υπηρεσία του νομικού προσώπου. Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου γίνεται και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Άρθρο 63 (Καθορισμός αμοιβής με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης)

1. Η αμοιβή, σε περίπτωση μη ύπαρξης έγγραφης συμφωνίας, καθορίζεται με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης ως εξής:...

ΕΡΜΗΝΕΙΑ-ΥΠΑΓΩΓΗ.

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου, στο οποίο εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, συνάγονται τα ακόλουθα:

1. Κατά το άρθρο 17 του Συντάγματος κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο. Κατά δε την παρ. 4 εδ. τελευταίο του ίδιου άρθρου η αποζημίωση δεν υπόκειται ως τοιαύτη σε κανένα φόρο, κράτηση ή τέλος. Η τελευταία αυτή διάταξη αποσκοπεί στο να αποτρέψει κάθε επιβάρυνση του δικαιούχου της αποζημίωσης ώστε αυτή να μη φαλκιδευτεί και να περιέλθει στον ίδιο ακέραιη.

2. Περαιτέρω η δικαστική δαπάνη βαρύνει τον υπόχρεο προς καταβολή της αποζημίωσης και επιδικάζεται πάντοτε από το δικαστήριο με την ίδια απόφαση που

καθορίζει την αποζημίωση. Λόγω της πιο πάνω συνταγματικής αρχής, (η αποζημίωση πρέπει να είναι πλήρης) , το ποσό της δικαστικής δαπάνης πρέπει να περιέρχεται στο δικαιούχο ακέραιο. Μέρος αυτής αποτελούν και τα δικαστικά έξοδα, αφού ο καθ' ου η απαλλοτρίωση αναγκάως υποβάλλεται σ' αυτά για να επιτύχει τον καθορισμό της αποζημίωσης που δικαιούται να λάβει. Άρα, τα δικαστικά έξοδα, στα οποία περιλαμβάνεται και η αμοιβή του πληρεξούσιου δικηγόρου του¹ (άρθρο 189 ΚΠολΔ), αποτελούν παρακολούθημα της αποζημίωσης, προσαυξάνουν το ποσό της και βαρύνουν, όπως εκείνη, τον υπόχρεο στην καταβολή της και συνεπώς, πρέπει να επιδικάζονται σε βάρος του υπόχρεου και να περιέρχονται στο δικαιούχο της αποζημίωσης.

Για το λόγο αυτό κατά τον καθορισμό της δικηγορικής αμοιβής δεν λαμβάνεται υπόψη τυχόν ιδιαίτερη με το δικηγόρο συμφωνία (εργολαβία δίκης), ενώ το ποσό αυτής δεν υπόκειται σε συμψηφισμό, ούτε σε μείωση ή περιορισμό, αφού έτσι ο δικαιούχος θα επιβαρυνόταν με τη διαφορά, με αποτέλεσμα τη φαλκίδευση του ποσού της αποζημίωσης (ΑΠ 267/2019, 751/2018, 521/2007, ΟΛΑΠ 17/00 Δνη41.958, ΑΠ 600/10).

Συνεπώς μαζί με την καθορισθείσα από το Δικαστήριο αποζημίωση , ο υπέρ ου η απαλλοτρίωση οφείλει να καταθέσει και τα καθορισθέντα από το Δικαστήριο δικαστικά έξοδα, τη δικαστική δαπάνη , το μεγαλύτερο μέρος της οποίας αποτελεί η δικηγορική αμοιβή.

4.Εξ άλλου , από την καθοριζόμενη από το Δικαστήριο και αποτελούσα μέρος των δικαστικών εξόδων , σύμφωνα με τα ανωτέρω , αμοιβή του πληρεξούσιου δικηγόρου του διαδίκου , διακρίνεται πλήρως και είναι ανεξάρτητη η δικηγορική αμοιβή , η οποία συμφωνείται μεταξύ του Δικηγόρου και του πελάτη του με βάση τη σχέση έμμισθης εντολής κατά την μεταξύ τους έγγραφη συμφωνία (εργολαβικό δίκης), η οποία εξαρτά την αμοιβή ή το είδος αυτής από την έκβαση της δίκης ή του αποτελέσματος της εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αίρεση. Η τελευταία αυτή αμοιβή του πληρεξουσίου Δικηγόρου, ανάγεται στην εσωτερική εκ της εντολής σχέση , η οποία συνδέει τον

¹ Η δικηγορική αμοιβή του πληρεξούσιου δικηγόρου του δικαιούχου της αποζημίωσης, συνίσταται στο ποσό που προκύπτει κατ' εφαρμογή των οικείων διατάξεων του "Κώδικα Δικηγόρων" (άρθρ. 100 επ. ν.δ. 3026/1954, ήδη άρθρ. 63 επ. ν. 4194/2013), που πρέπει να επιδικαστεί και να περιέλθει σ' αυτόν, γιατί αυτό αποτελεί τη δαπάνη στην οποία αναγκάως αυτός υποβάλλεται.

πληρεξούσιο Δικηγόρο με τον πελάτη του και είναι πληρωτέα από τον εντολέα του Δικηγόρου δικαιούχο της αποζημιώσεως (βλ.Εφ.Λάρ.543/2017).

5. Συνεπώς , ο όρος σε εργολαβικά δίκης που έχουν υπογραφεί μεταξύ του δικαιούχου της αποζημιώσεως και του πληρεξουσίου του Δικηγόρου ότι «συμφωνείται αμοιβή του Δικηγόρου σε ποσοστό % επί της αποζημίωσης που θα καθορισθεί από το Δικαστήριο ή εξωδίκως, πλέον της δικαστικής δαπάνης...» , ταυτίζεται κατ'ουσίαν με τον υπάρχοντα σε άλλα εργολαβικά δίκης όρο ότι «συμφωνείται αμοιβή ...% επί της επιδικασθησομένης αποζημίωσης επί του ποσού που θα καθορισθεί από το Δικαστήριο πλέον της αμοιβής που βαρύνει το Δημόσιο " .

Όταν λοιπόν ο δικαιούχος της αποζημιώσεως εκχωρεί στο Δικηγόρο ή στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο την αμοιβή αυτή , το Ταμείο Παρακαταθηκών θα πρέπει να παρακρατεί από τους δικαιούχους και να αποδίδει στο δικηγόρο ή στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο ολόκληρο το συμφωνηθέν στο εργολαβικό ποσοστό δικηγορικής αμοιβής πλέον του ποσού που καθορίστηκε από το Δικαστήριο ως δικαστική δαπάνη και τυχόν τόκους , **εφόσον φυσικά αυτό έχει κατατεθεί στο ΤΠΔ από τον υπέρ ού η απαλλοτρίωση** και όχι να καταβάλλεται αυτό μειωμένο κατά την καθορισθείσα από το Δικαστήριο και παρακατατεθείσα από τον υπέρ ού η απαλλοτρίωση Δικηγορική αμοιβή, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της δικαστικής δαπάνης.

Εξυπακούεται ότι αναγκαία προϋπόθεση για την νομιμότητα του εργολαβικού δίκης είναι η τήρηση των διατυπώσεων του προπαρατεθέντος άρθρου 60 του ν.4194 /2013.

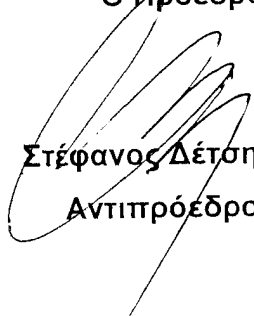
ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

6. Κατόπιν των ανωτέρω το ΝΣΚ (Β'Τμήμα), επί του τεθέντος ερωτήματος, γνωμοδότησε ομοφώνως ότι όταν στο εργολαβικό δίκης, για το οποίο πληρούνται οι διατυπώσεις του άρθρου 60 του ν.4194 /2013 και το οποίο έχει υπογραφεί μεταξύ του δικαιούχου της απαλλοτριώσεως και του πληρεξουσίου του Δικηγόρου συμφωνήθηκε αμοιβή του Δικηγόρου σε ποσοστό % επί της αποζημίωσης που θα καθορισθεί από το Δικαστήριο ή εξωδίκως, πλέον της δικαστικής δαπάνης και τυχόν τόκων, την οποία ο δικαιούχος εκχωρεί στο Δικηγόρο , το Ταμείο Παρακαταθηκών θα πρέπει να

παρακρατεί από τους δικαιούχους και να αποδίδει στο δικηγόρο ολόκληρο το συμφωνηθέν στο εργολαβικό ποσοστό δικηγορικής αμοιβής πλέον του ποσού που καθορίστηκε από το Δικαστήριο ως δικαστική δαπάνη , εφόσον φυσικά αυτό το τελευταίο έχει κατατεθεί στο ΤΠΔ από τον υπέρ ού η απαλλοτρίωση και όχι να καταβάλλεται αυτό μειωμένο κατά την καθορισθείσα από το Δικαστήριο και παρακατατεθείσα από τον υπέρ ού η απαλλοτρίωση Δικηγορική αμοιβή, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της δικαστικής δαπάνης.

Αθήνα 4 Ιουνίου 2020

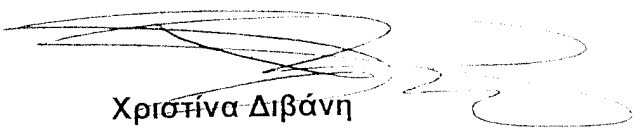
Ο Πρόεδρος

Στέφανος Δέτσας

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Χριστίνα Διβάνη

Νομικός Σύμβουλος ΝΣΚ